

УДК 349.951

**Степан Степанович ЯКОВЕНКО,**

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти  
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля  
Національного університету цивільного захисту України  
(науковий керівник – Обрусна С. Ю., доктор юридичних наук, доцент,  
професор кафедри управління у сфері цивільного захисту  
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля  
Національного університету цивільного захисту України)*

## **ПУБЛІЧНІ ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ**

Правовий режим виникнення та розвитку інституту центрального банку дозволяє виявити основні функції, завдяки яким формується підґрунтя для функціонування всіх інших банків. Як правило, функції центральних банків визначено у чинному законодавстві кожної держави, їх відносять до так званих публічних функцій.

Закріплення в Конституції України мети діяльності (основна функція) центрального банку – забезпечення стабільності грошової одиниці є прерогативою Національного банку України (далі НБУ), і саме тому особливого значення набуває визначення його такого правового статусу, який забезпечував би ефективну реалізацію центральним банком основної та інших функцій [1, с. 112].

Функції НБУ визначено банківським законодавством, аналіз їх свідчить про призначення НБУ, з одного боку, як особливого органу державного управління в фінансовій, зокрема в банківській сфері, а з іншого – як державного органу з внутрішньою структурою будови й особливостями управління підлеглими суб'єктами.

До публічних функцій НБУ відносять перелік функцій, встановлений ст. 6-7 Закону України «Про Національний банк України», які за змістом можна поділити на правотворчі, організаційні, економічні, методологічні, контрольні і міжнародні [2].

До правотворчих функцій належать: розробка основних засад грошово-кредитної політики та її проведення; встановлення для банків правил проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна; визначення системи, порядку і форми платежів, у тому числі між банками; повноваження з внесення у встановленому порядку пропозицій щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій Національного банку України тощо.

Організаційні функції відрізняються тим, що встановлюють право НБУ на погодження статутів банків і внесення змін до них, ліцензування банківської діяльності та операцій у передбачених законом випадках, ведення Державного реєстру банків, Реєстру аудиторських фірм, які мають право на проведення аудиторських перевірок банків, на створення та методологічне забезпечення системи грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу, на визначення напрямів розвитку сучасних електронних банківських технологій, на створення, координацію та контроль створення електронних платіжних засобів, платіжних систем, автоматизації банківської діяльності та засобів захисту банківської інформації, на організацію інкасації та перевезення банкнот і монет та інших цінностей, видачу ліцензій на право інкасації та перевезення банкнот і монет та інших цінностей, на участь у підготовці кадрів для банківської системи України тощо.

Щодо економічних функцій НБУ, як приклад можна назвати право на монопольну емісію національної валюти України та організацію її обігу, а також те, що НБУ виступає кредитором останньої інстанції для банків й організовує систему рефінансування, складає платіжний баланс, здійснює його аналіз та прогнозування, здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, забезпечує накопичення та зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними й банківськими металами тощо.

Методологічна функція визначається в законі як право НБУ на організацію, створення та методологічне забезпечення системи грошово-кредитної банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу, а також методологічне забезпечення з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю. Контрольна функція визначається правом НБУ на здійснення банківського регулювання та нагляду, а також правом організації та здійснення валютного контролю.

Міжнародна функція НБУ визначається діяльністю з представлення інтересів України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків, а також іншими функціями.

Вищезазначені функції притаманні також центральним банкам у країнах з розвинутою ринковою економікою, де функціонує дворівнева банківська система, причому самі функції, які окреслюють особливості діяльності центрального банку, є продуктом еволюції функціонування банків, заснованих на тривалому історичному процесі поступового зосередження права на емісію банкнот, а також зобов'язань щодо обслуговування уряду в найбільш надійних банках [3, с. 96]. Отже, аналіз змісту вказаних функцій свідчить про їх публічну природу, оскільки від їх реалізації залежить стан банківської системи і фінансової системи в цілому.

Банківське регулювання, як основна функція НБУ, передбачає діяльність з правотворчості, організаційну, економічну та інші види діяльності. Закріплення в Конституції України мети діяльності (основна функція) центрального банку – забезпечення стабільності грошової одиниці й у Законі про НБУ – права монопольного здійснення емісії національної валюти та організації її обігу означає, що центральний банк наділено виключним правом емісії банкнот у будь-яких формах – готівковій чи безготівковій.

Щодо функції розробки основних засад грошово-кредитної політики, то вона залишається найголовнішою функцією центрального банку серед інших публічних функцій регулювання банківської діяльності в її широкому розумінні, оскільки ця функція суттєво впливає на функціонування всієї фінансової системи. Проте функція банківського регулювання за метою здійснення та змістом передбачає розробку норм, що регулюють банківську діяльність, і логічно вважати, що щорічний документ «Основні засади грошово-кредитної політики» є також актом, який НБУ має розробляти в межах проведення державної політики регулювання банківської системи і банківської діяльності.

Отже, за фінансово-правовим призначенням діяльності НБУ функції поділяються на публічні та не публічні. Публічні функції НБУ поділяються на основні (функції банківського регулювання) та інші (правотворчі, методологічні, організаційні, економічні, міжнародні, контрольні). Здійснення НБУ публічних функцій дає змогу говорити про нього як суб'єкта забезпечення правоохоронної функції держави у її широкому розумінні. Непублічні функції, тобто внутрішньо-управлінські, притаманні НБУ як суб'єкту керування власними структурними підрозділами та організаціями.

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Фінансове право України : підручник / за ред. К. П. Кучерявенка. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 320 с.
2. Про Національний банк України : закон України від 22.05.1992 № 679-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 12.03.2019).
3. Мочерний С. В., Трищак Л. С. Банківська система України. Львів : Тріада плюс, 2004. 304 с.

*Одержано 16.03.2019*

---

УДК 355.1

**Павло Олександрович ЯКОВЛЄВ,**

*кандидат юридичних наук, докторант юридичного факультету*

*Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0172-5946>*

## **ІНСТИТУТИ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Інформаційна безпека держави і суспільства є складним і багатоаспектним поняттям. Тривалий час експерти і науковці зауважували, що попри численні згадки зазначеного поняття уніфікованого нормативного визначення цієї категорії не існує [1]. У нормативній площині категорія «інформаційна безпека» згадується у багатьох нормативних актах, проте її зміст не розкривається і контекст розуміння слід з'ясовувати орієнтуючись на предмет правового регулювання конкретного акту. Якщо звернутися до найвищого, конституційно-правового рівня